תלמוד בבלי · אחרונים · הגהות יעב״ץ · סדר קדשים

# הגהות יעב"ץ על זבחים

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# הגהות יעב"ץ על זבחים

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-יעבץ-על-זבחים/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף ב. 5
דף ב: 5
דף ה. 5
דף ו: 5
דף ז. 5
דף ח. 5
דף ח: 5
דף ט. 5
דף יא. 5
דף יב. 6
דף יב: 6
דף יג. 6
דף יד. 6
דף טו. 6
דף טז: 6
דף יח. 6
דף יח: 6
דף כ. 7
דף כ: 7
דף כא: 7
דף כב. 7
דף כב: 7
דף כג. 7
דף כו. 7
דף כו: 8
דף כז: 8
דף כח. 8
דף כט: 8
דף ל. 8
דף לא. 9
דף לב. 9
דף לב: 9
דף לג. 9
דף לג: 9
דף לד. 9
דף לד: 10
דף לה: 10
דף לו: 10
דף לט. 10
דף לט: 10
דף מ. 10
דף מא. 10
דף מא: 10
דף מב. 10
דף מג. 11
דף מג: 11
דף מה. 11
דף מו: 11
דף מז. 11
דף מז: 11
דף נב: 11
דף נג: 11
דף נד: 12
דף נה: 12
דף נח. 12
דף נט: 12
דף סב. 13
דף סב: 13
דף סג: 13
דף סד. 13
דף סו: 13
דף סח: 13

**דף סט**. . . . . 14
**דף ע**. . . . . 14
**דף עא**. . . . . 14
**דף עה**. . . . . 14
**דף עט**. . . . . 14
**דף פ**. . . . . 14
**דף פא**. . . . . 14
**דף פג**. . . . . 14
**דף פג**. . . . . 15
**דף פה**. . . . . 15
**דף פז**. . . . . 15
**דף פז**. . . . . 15
**דף פח**. . . . . 15
**דף פט**. . . . . 15
**דף צ**. . . . . 15
**דף צ**. . . . . 15
**דף צב**. . . . . 16
**דף צב**. . . . . 16
**דף צג**. . . . . 16
**דף צד**. . . . . 16
**דף צד**. . . . . 16
**דף צז**. . . . . 16
**דף קא**. . . . . 17
**דף קב**. . . . . 17
**דף קב**. . . . . 17
**דף קד**. . . . . 18
**דף קה**. . . . . 18
**דף קו**. . . . . 18
**דף קו**. . . . . 18
**דף קז**. . . . . 18
**דף קח**. . . . . 18
**דף קח**. . . . . 18
**דף קי**. . . . . 18
**דף קי**. . . . . 19
**דף קיא**. . . . . 19
**דף קיב**. . . . . 19
**דף קיג**. . . . . 19
**דף קיג**. . . . . 19
**דף קיד**. . . . . 19
**דף קטו**. . . . . 20
**דף קטז**. . . . . 20
**דף קיח**. . . . . 20
**דף קיט**. . . . . 21
**דף קכ**. . . . . 21

## דף ב.

**תד"ה החטאת באה** וכו' דאין באין על חטא. נ"ב על חטא מפורש בכתוב לא אתו:

## דף ב:

**תד"ה זבחים** וכו' לשם חולין כשרה כצ"ל:
ד"ה **אתני** וכו' השוחט קרבן פעמים שטועה. נ"ב מסופקני בזה משום דהו"ל הקדש טעות:

## דף ה.

**תד"ה עולתה** וכו' שכל חטאות קודמות לעולת אפי' וכו' כצ"ל ותי' העוף נמחק:

## דף ו:

**רש"י ד"ה אלא שחיסך** הכתוב כו' מפני החיסכון וכו' מפני החיסכון כצ"ל:

## דף ז.

**רש"י ד"ה לדברי ר"ש** וכו' בלא מום ויצאו לחולין ויפלו כצ"ל:
ד"ה **ע"כ לא מיבעיא** וכו' לרבי ירמיה לא מיבעיא אלא כצ"ל:

## דף ח.

**גמ' ואשכחן שנוי קודש שנוי בעלים מנלן** כצ"ל:

## דף ח:

**תד"ה** (**הנמעל**"ד) **הלכך** וכו' אע"ג דלעיל לא קאי אעיקר פירכא סמיך אמי גמירי וכו' כצ"ל:
ד"ה **שמיעת קול דלא כתיב על חטאתו** וכו' אבל כתיב על חטאתו כצ"ל:

## דף ט.

**רש"י ד"ה זו תמורה ממש שהעמידה** וכו' כצ"ל:

## דף יא.

**רש"י ד"ה בא לעובדה בהולכה והקטרה** וכו' כצ"ל:

## דף יב.

**גמ' ואי דאפרשיה מאתמול** וכו' כצ"ל:
**תד"ה ושמע מינה** וכו' וה"ר חיים מפרש וכו' שדוחה תמורתו שלא לקרבו ולא אמרינן כיון דאין קדושה כצ"ל:

## דף יב:

**בא"ד ורש"י נמי פירש כן** כצ"ל:

## דף יג.

**רש"י ד"ה לא עשה** וכו' אין מחשבה פוסלת בקבלה אם וכו' כצ"ל:

## דף יד.

**גמ' כמאן דכתב וטבל דמי להכי** וכו' כצ"ל ותי' קמ"ל נמחק:
**שם סבר לה כר"י דאמר תוך עזרה מקדש** כצ"ל:
**שם א"ל אביי לאמורי**. נמחק תיבת אביי ונ"ב נ"א עקר:
**שם א"ל כשרה וכו' וישחטו (את) הפסח ויזרקו הכהנים (את הדם) מידם** וגו' כצ"ל:

## דף טו.

**רש"י ד"ה בהולכה רבתי** וכו' ורבנן בהולכה זוטרתא פליגי ששחט וכו' כצ"ל ותי' רש"ק שנ"ב נמחק:
**תד"ה חטאת** וכו' בסה"ד דרחמנא אחשבה למחשבה זו וכו' כצ"ל:

## דף טז:

**רש"י ד"ה וקסבר מפני** וכו' שמא באנינות הקרבתיה וכו' כצ"ל:

## דף יח.

**רש"י ד"ה אי מהתם** וכו' דאף בעבודה שאינה מעכבת כפרה וכו' כצ"ל:

## דף יח:

**גמ' רב הונא**. נ"ב אחרון:

**תד"ה והתניא** וכו' לרבות את השחקין. נ"ב י"ל משום דשאני בגדי כ"ג דחמירי שהרי של י"כ ישנים פסולים לי"כ אחר. שטעונים גניזה ואע"ג דההוא בהרמה כתיב מרבי מניה כ"ג התורם א"נ כי תרים ביו"כ ולמ"ד שגם תה"ד אינה כשרה אלא בו:

## דף כ.

**רש"י ד"ה ר"א מוסיף** וכו' מקום דריסת רגלי הכהנים כצ"ל:

## דף כ:

**תד"ה יציאה** וכו' ואילו בבאין בפני עצמן כצ"ל:

## דף כא:

**רש"י ד"ה והן אומרים** וכו' וקשיא (ליה) לרב חסדא. נמחק תי' ליה:

## דף כב.

**גמ' אילימא למעוטי טיט הנרוק** כצ"ל:
**רש"י ד"ה נרוק דק שראוי להריקו** וכו' כצ"ל:
**תד"ה למעוטי טיט הנרוק** כצ"ל וכן בכל הדיבור:

## דף כב:

**תד"ה משום** וכו' דאין קרבנו ריח ניחוח וכו'. נ"ב וגדולה מזו מצאנו בכתוב שאף לאחר שיקומו בת"ה ישארו פסולין לעבודה. בבית שלישי שיבנה ב"ב:

## דף כג.

**גמ' ומה במקום שנטמאו בעלים** וכו' מקום שנטמאו בעלים כצ"ל:

## דף כו.

**גמ' בעא מניה אבוהי דשמואל**. נ"ב עיין הוריות דף יא ע"ב:
**רש"י ד"ה ה"ג שחט ואח"כ חתך פסולה חתך ואח"כ שחט כשרה בעלת מום** וכו' כצ"ל:

## דף כו:

**תד"ה אמר** וכו' וליפלוג רבי יהודה בניתנין בפנים וכו' אלמא דבהני שלא במקומן מודי כצ"ל:

**בא"ד וכן מוכח** וכו' ודרשינן שיהא אותו חוץ למקומו משולש בדם ובשר ואימורין דהיינו חוץ לעזרה ממש כצ"ל. והשאר נמחק:

**ד"ה ואי שלא במקומו** וכו' הרי כבר נתכפר. נ"ב אע"ג דנעשית שלמטה שלא כמצותה. מ"מ קשיא לתוס'. כיון שעכ"פ כפר. מ"ט יחזור ויתן למטה. ומשנה בשל מעלה. ויצא שכרו דקיום מצוה כמאמרה בשלמטה. בהפסדו דשל מעלה שעושה עכשיו שלא כמצותה. אחר שכבר כפר. וניחא להו אליבא דר"א דאית ליה רואין. נמצא שעדיין לא כפר בשלמטה. לכן על כרחו צריך לחזור ולתן למטה. ורואין את העליונים למטה כאילו הן מים. בכן עלתה כפרה בשני מיני הדמים. ולא שנה באחד מהן:

**בא"ד דלרבנן יחזור ויתן למטה דקתני**. נ"ב בברייתא דבסוגיא מסיק בה יחזור ויתן למטה כו' ולא ידענא מאי קשיא. אמאי לא יתן שיריים למטן כמצותן ותחתונים כמצותן:

## דף כז:

**רש"י ד"ה תנינא** וכו' מדמה הוה ליה. נדפס בצידו ס"א לא הוה. נמחק הס"א לא הוה:

**תד"ה לאו משום** וכו' ורבי חיים בה"ר מרדכי מפרש דמוכח מנתנין בחוץ שנתנן בפנים כצ"ל:

## דף כח.

**גמ' עור בית הפרסות של בהמה** וכו' כצ"ל:

**שם כי אתא רב יצחק בר אבדימי אמר סמיך** וכו' כצ"ל:

## דף כט:

**רש"י ד"ה דלאו בר** וכו' שבשמים אימא הואיל ואיחרן פסולין בעבודה הן וכו' כצ"ל:

**תד"ה מחלוקת** וכו' אלא לבסוף כך לי מחשב וכו' כצ"ל:

## דף ל.

**רש"י ד"ה דכי לחצות** וכו' אימלוכי הוא שהרי כצ"ל:

## דף לא.

**תד"ה ויקץ כישן** וכו' וניעור. נ"ב לפיכך נשתמש בלשון זה הזר וק"ל:
**ד"ה ואת** וכו' הא פשיטא ליה דשייכא ליה. נ"ב נ"ל שצ"ל אכילה:
**בא"ד אלא מאכילת בשר**. נ"ב נ"ל דמשו"ה נקיט נמי כלבים בדווקא. אבל חשב לאכילת שאר בהמות אינו פיגול דלא שייכא גבייהו אכילת בשר. כדאי' במדרש עה"פ ולבהמת השדה דגלית. שאמר דוד נטרפה דעתו של זה. אית בעיר אכיל בשר. ש"מ דאינו דבר הראוי לה. והוא הדין דאם חישב לאכילת חיה. דשמה אכילה. דדרכה בכך וכדאשכחן נמי קרא בהדיא וילמד לטרף טרף אדם אכל. לא אכל את הנבלה מיהו כלבים אצטריך ליה אליבא דמ"ד כלב מין בהמה. אפ"ה הוי פגול. כיון דמפרש קרא גבייהו נמי:

## דף לב.

**תד"ה** (**בעמוד הקודם**) **ובטמאים** וכו' משום דקתני הוציאוה הוציאוה תרי וכו' כצ"ל:

## דף לב:

**תד"ה ורבי יוחנן** וכו' ולאו מלשון ובא דריש וכו' כצ"ל:

## דף לג.

**רש"י ד"ה שהיתה** וכו' וחלל שער זה לא נתקדש וכו' כצ"ל:
**ד"ה ליעייל** וכו' וכהנים כדאמר לעיל. נ"ב דף כ ע"א:
**תד"ה א"ל** (**בעמוד הקודם**) וכו' שנכנס טבול יום של בעל קרי וכו' דחי עשה וכו' דטבול יום אחר אינו וכו' כצ"ל:
**ד"ה וליעביד** וכו' כי ההיא דסוכה. נ"ב ע"ל דף סב ע"א. ובתוס' שם דף סא ע"ב ד"ה ארבע אמות:

## דף לג:

**תד"ה ההוא** וכו' כמו על תרומה דבחטאה בשגגה וכו' כצ"ל:

## דף לד.

**תד"ה שקדש** וכו' היינו דמשפי להו וכו' כמה דלא משפי להו כו' כצ"ל:

## דף לד:

**גמ'** **לא הוי דחוי דתנן רבי יהודה** וכו' כצ"ל:

## דף לה:

**רש"י ד"ה תנן** וכו' נסמית עינה ויצאת. נמחק תיבת ויצאת:

## דף לו:

**גמ'** **ולא היא התם חדא מחשבה היא** כצ"ל:
**שם אמר רבינא בר שילא** כצ"ל בשי"ן:
**שם במשנה כל הניתנין על המזבח הפנימי שאם חיסר**. נ"ב לפרש"י צ"ל שחסר ונכון:

## דף לט.

**תוד"ה הא** וכו' בסה"ד בדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ וכו' בגדי לבן בחוץ וכו' בגדי זהב בחוץ וכו' כצ"ל:

## דף לט:

**גמ'** **אמרת פוסל אני בהזאות** כצ"ל:
**רש"י ד"ה אלו** וכו' לפי שבמקומן לא נתפרשו הלכותיהן וכו' כצ"ל:

## דף מ.

**גמ'** **לא מעכבן מתן ארבע נמי לא תעכב** כצ"ל:

## דף מא.

**רש"י ד"ה אמר רב פפא** וכו' דניהוי האי היקש שני כמו דכתיב בגופו וכו' כצ"ל:

## דף מא:

**ד"ה ותנא דבי** וכו' לכל האמור בענין מתניתא וכו' כצ"ל:

## דף מב.

**גמ'** **כגון ארבעים ושלש הזאות של יום** וכו' כצ"ל:
**שם ואחד עשר של** וכו' ואחד עשר של פר העלם וכו'. נ"ב אדמים קאי:

## דף מג.

**תד"ה** (**בעמוד הקודם**) **הקומץ** וכו' ואם מאותו שזרק על המזבח ההוא פקע וכו' כצ"ל:
**ד"ה והלבונה** וכו' בסה"ד דמכשירי קרבן הם ולא קרבן כצ"ל:

## דף מג:

**רש"י ד"ה מתניתא** וכו' איזה משנה לא. נמחק תיבת לא:

## דף מה.

**תד"ה רואה אני** וכו' וקשה דלא פריך וכו' כצ"ל:

## דף מו:

**גמ' חד מהאי זוזא וחד מהאי זוזא**. נ"ב הוא כמו זוגא. כך מצינו בכתוב לבג לגוים וקרי לבז. גימ"ל מתחלפת בזיי"ן:

## דף מז.

**גמ' דתניא א"ר אליעזר בר' יוסי** ביו"ד כצ"ל וכן בסמוך:

## דף מז:

**במשנה אלו ואלו נשרפין בבית הדשן** כצ"ל:

## דף נב:

**גמ' תסתיים דריב"ל הוא דאמר שיריים מעכבי** כצ"ל:
**רש"י ד"ה תאמר בניתנין** וכו' הלכך לא חמירי ויוכשרו למטה כצ"ל:

## דף נג:

**גמ' תנא דבי ישמעאל בדבי ר' שמעון בן יוחי זה וזה** וכו' וסימנך כצ"ל ותיבת אומרים נמחק:
רש"י ד"ה תנא וכו' היו שונין בדבי ר' שמעון כצ"ל:
**ד"ה רצועה היתה** וכו' עזרת נשים כולה ועזרת ישראל כצ"ל:
**תד"ה וסימניך משכוהו** וכו'. נ"ב כצ"ל לפרש"י וגם לפי' תוס' א"א לישב גרסת משכינהו. א"ל בדוחק עצום:

## דף נד:

**גמ' לא הוו ידעי דוכתיה** וכו' וירד לא כתיב אמרי כו' אמרי ניתתי כו' כדכתיב ובין. נ"ב ואפ"ה לא ידעי ביה לגמרי עד סוף ימי דוד. אחר מעשה המנין והדבר שאמר גד חוזה דוד אליו להקים לה' מזבח בגורן ארנן. ומפורש בד"ה בעת ההיא כראות דויד כי ענהו ה' בגורן ארנן וכו' ויאמר דויד זה הוא בית ה' וגו' מזבח לעולה לישראל:

**תד"ה ומלאו כמזרק** וכו' שהדמים הנתונים על יסוד דרומי וכו'. חודה מבחוץ כצ"ל ונ"ב לא ידענא מהיכא פשיטא להו. הא אמרינן לעיל דף נג ע"א אליבא דר"א בר"ש כ"ע ל"פ דלא בעינן חודה. והא ס"ל בחטאת בהמה כל עצמה אינה נעשית אלא על גופה של קרן. ואפילו אליבא דרבי מיהו אי עבד לית לן בה. הא ודאי כל הארבע קרנות חלולות היו לדמים עליונים לד"ה. וכפשטא דלישנא דר"כ אבנים של קרנות כו' סתמו כפירושו כולן שוות לארבעתן. כדברי רש"י דדייק טפי. ודחוק תמיהתם בעיני. דמשמע דס"ל דאותן שני נקבים היינו דר"כ. וערבו שני ענינים נפרדים. והיו בידם לאחדים. ואין הדבר כן. גם הרי פשיטא ליה דכל הקרנות של מזבח חלולות היו:

## דף נה:

**גמ' אמר רב יעקב בר אחא אמר רב אשי**. נ"ב שמא צ"ל רבי אסי או היה גם רב אשי קדמון כמש"ל. וצריך לומר רבי יעקב רבי אשי כי מצינו במ"ק דר' יעקב ב"א חברו של רבי היה א"נ ר"י בר אחא אחרינא הוה נמי:

**שם פשיטא מוגף כנעול דמי וילון מאי**. נ"ב שבת קלח ע"א ועירובין קב ע"א:

## דף נח.

**גמ' לא צריכא דבצריה בצורי**. נ"ב צ"ל שפחת מדת ארכו ורחבו ועשאו מרובע קטן. לפי שמדת ארכו ורחבו אין מעכבין אבל רבוע מעכב כדלקמן דף סב ע"א:

## דף נט:

**רש"י ד"ה אף כאן** כו' בסה"ד וצאן כ"ב אלף. נ"ב צ"ל מאה ועשרים אלף ואע"פ שכתוב שזהו זבח השלמים. גם העולות נכללו בחשבון זה. שכך כתיב בצדו כי עשה שם את העולה וגו' קטון מהכיל את העולה וגם המנחה:

**תד"ה הא** כו' שהקריבן לגבוה. נ"ב א"צ לומר כן. שהרי הזקן אינו בעל מום לשחוט עליו הבכור במדינה. כמו ששנינו פ"ו דבכורות. וכן בכל הקדשים מפני הכבוד בלבד

הוא שאין מביאין זקנים. כדתנן פ"ק דפרה. ופסול זקנים ה"ט משום דכחישי כדמפרש בבכורות שתש כחן. והיינו דוקא בדרך הטבע. שהזקנה גורמת כחש בשר ותשות כח. משא"כ בפרים הללו שהאריכו ימים כ"כ בדרך נס ודאי לא שלטה בהם כחישות ותשות. וה"נ אמרינן התם בהדיא. תני ר"מ לא הזקינו כו'. הרי מבואר שלא הי"ל דין זקנים. ואין נאה לגבוה וכבוד יותר מאלו. זה ברור בס"ד. וכן אילו של יצחק שנברא מששת ימי בראשית:

## דף סב.

**גמ' אפרו של יצחק ראו**. נ"ב ר"ל של עקדת יצחק שנעשה שם אפר ממערכת העצים והאש והאיל:
**תד"ה ולא** וכו' לא היה חשוב מחילה. נ"ב גם לא היה המזבח בנוי על השיתין אלא השיתין נקובים ויורדין בצדו של מזבח לא תחתיו:

## דף סב:

**גמ' כל פינות**. צ"ל פניות. וכן בסמוך:

## דף סג:

**גמ' מנא ה"מ א"ר יהושע בן לוי** כצ"ל:

## דף סד.

**גמ' פעמים שהכהן זורקן יותר מבשלשים**. צ"ל שלשים:
**רש"י ד"ה בכל מקום** וכו' דסבירא ליה דלא וכו' כצ"ל:

## דף סו:

**גמרא כולן אין מטמאין בבית הבליעה** כצ"ל:
**במשנה רבי אליעזר אומר מועלים בה ר' יהושע אומר אין מועלים בה** כצ"ל:
**רש"י ד"ה דשני במאי**. האי וכו' כצ"ל:
**ד"ה אלא במיצוי** וכו' לא מושכת. צ"ל לא נמשכת:

## דף סח:

**גמ' זר אין מטמא בבית** וכו' כצ"ל וכן בסמוך:

## דף סט.

**גמ' אין מטמאין בבית** וכו' כצ"ל וכן בכל העמוד:

## דף ע:

**גמ' אבל עז לאו מינא דעגלה הוא או** כצ"ל:
**תד"ה אפי'** וכו' היה אומר ר"ל צ"ל ר"ת:

## דף עא.

**תד"ה (בעמוד הקודם) אפילו** וכו' כגון ט' חנויות אחת מוכרת. צ"ל כולן מוכרות:
**בא"ד לא פליגי וכולן מודו דאסירא** וכו' כצ"ל:

## דף עה:

**גמ' חטאת ועולה נמי איכא שעיר נשיא**. נ"ב נ"ל חסר כאן וכצ"ל א"ה חטאת ואשם נמי מיעברי האי שיער ודו"ק:
**רש"י ד"ה והזאה** וכו' כל שהוא דמועטת ומיהו אין עם התערובת וכו' כצ"ל:

## דף עט:

**גמ' הניתנין למטה שנתערבו**. נ"ב עיין לעיל דף כו ע"ב תד"ה ואי:
**רש"י ד"ה ת"ק סבר** וכו' וכן תמצית שכיח דרבה על דם הנפש כצ"ל:

## דף פ:

**גמ' ת"ש נתנן למעלה ולא נמלך יחזור ויתן** וכו' כצ"ל ותיבות אלו ואלו מודים נמחק:

## דף פא:

**גמ' שיכול אין לי אלא אלו**. נ"ב נ"ל עולה צ"ל אע"פ שמפרש"י אנ"כ לכאורה:
**רש"י ד"ה מתני' הניתנין בפנים** כו' ישפכו לאמה כו' כצ"ל:

## דף פג.

**תד"ה היא העולה** וכו' תורת העולה סמיך. נ"ב ע"ל דף פד ע"א תד"ה זאת היא:

## דף פג:

**רש"י ד"ה לאימורין** וכו' שזריקת דם שלהן כצ"ל:
**תד"ה הנסכין** וכו' אי אפשר לנסכין להיות כשרין כצ"ל:
**ד"ה ומוציא אני** וכו' דקסבר בהווייתן הן קדושים מ"ה אמר וכו' כצ"ל:
**בא"ד וקשה על ר"ש דסבר בהווייתן קדושים ממתניתין דסוף** וכו' כצ"ל:

## דף פה:

**גמ' בעיא ר' ירמיה יש נרבע בעופות.** נ"ב עמ"ש בס"ד בחולין כג ע"א:
**תד"ה ומותר העומר** וכו' שבא להתיר החדש כצ"ל ותיבת מן נמחק:

## דף פז.

**גמ' כבש מנין ת"ל את המזבח.** נ"ב לא מצאתי פסוק זה כמ"ש כאן אך בכי תשא בפרשת שמן המשחה כתוב ומשחת בו את אהל מועד וגו' ואת מזבח העולה. וצ"ל בכאן ואת מזבח וכן צ"ל בפרש"י:

## דף פז:

**תד"ה אויר יש** וכו' שהרי יש אויר מפסיק יותר. נ"ב א"צ לומר כן עיין קונט' בנין ב"ה שלי:

## דף פח:

**גמ' ר' דוסא אומר משום רבי יהודה.** נ"ב צ"ע שמא תרי ר"ד או תרי ר"י הוו:

## דף פט:

**גמ' ותנא תונא** וכו' וישנו. צ"ל ויש בו:

## דף צ.

**רש"י ד"ה ומשום נותר** וכו' דאין נותר אלא בכשר באכילה כצ"ל:

## דף צ:

**גמ' אמרי במערבא משמיה דרבא.** צ"ל דרבה וכו':
**רש"י ד"ה מתני' קודמת** וכו' חטאת ואשם חטאת קודמת כצ"ל:

**תד"ה שלמים של** כו' פירש בקונטרס וכו' שצורת הבשר מתקלקלת. נ"ב לשון זה הוסיפו תוס' לבאר לשון רש"י. ולא ידעתי מה הזקיקם לכך. כי אין לזה הוכחה בפרש"י כלל. אדרבה הלשון מוכיח בבירור דלא באכילה קמיירי כהבנת התוס' אלא אהקרבה. כדמסיים הואיל כו' יקרבו ראשון. וקמ"ל דהקודם בזמן הבאתו קודם בהקרבה בדשוין בקדושה ובאינן שוין מפלג פליגי הי מנייהו קדים:
**ד"ה צלויין** וכו' הוי טפי מבישול. עי' לח"ש פ"י דתרומות:

## דף צב.

**גמ' א"ל שמואל לרב חנא בגדתאה.** נ"ב כי האי לישנא איתא פ"ק דכתובות דף ח ע"ב:

## דף צב:

**גמ' בעא מיניה לוי.** נ"ב נ"ל חסר תיבת מרבי:

## דף צג:

**רש"י ד"ה וטבל במים.** מדקרינן במים. נ"ב בפתח:
**תד"ה מנין** וכו' צריך שיבטל מחשבתו שחישב על העוצבא וכו' כצ"ל:

## דף צד.

**גמ' רבא אמר עוצבא.** נ"ב צ"ל רבה. או חסר כאן איכא דאמרי. שוב ראיתי שהוגה כך בגליון:
**שם למעוטי כלי דבר גרידא הוא** כצ"ל:
**רש"י ד"ה דבר גרידא הוא דאין מכבסין אותו אלא גורדו** כצ"ל:

## דף צד:

**גמ' זרק סודר למים חייב.** נ"ב עי' מו"ק א"ח:
**תד"ה א"ה** וכו' ה"ר חיים גריס שחלים. נ"ב הכי מוכח בפני משה דשחלים ושום שייך בהו לישה:

## דף צז:

**גמ' אי חטאת ואשם בהדיא כתיב בהו כל זכר בכהנים יאכל אותה כל זכר בכהנים יאכלנו ואי** כצ"ל:

## דף קא.

**גמ' אמר לו "למשה" וכי הם הקריבו אני הקרבתי** כצ"ל ונ"ב מפרש"י נראה שא"צ מ"מ אין הפסד להגיה כן:
**שם אמר לו (אהרן) משה הן הקריבו דפסלה** וכו' כצ"ל:

## דף קב.

**רש"י ד"ה ויש אומרים** כו' ורב דאמר כיש אומרים. נ"ב אבל כחכמים לא אתי. מדמקשי תלמודא מברייתא דמי ראה נגעי מרים וזה היה מעשה בשנה שניה. וכן מחמש שמחות שהיו ביום השמיני למלואים. ש"מ ע"כ דהוה ס"ל בדרב דלא אשבעה ימי המלואים בלבד קאמר. אלא אכל ימי חייו. והא דלא משני הכי דלמא רב ל"ק אלא אז' ימי מלואים. משום דלשון בכ"ג לא משמע רק ז' ימים בלבד. ועוד דקאמר וחולק בקדשי שמים דדייק לה מדכתיב למשה היה למנה דמשמע לשון חלוקה בשוה. דכ"ג נוטל מחצה חלק בראש. ואם איתא אכתי לא הוו כהנים הדיוטים. ומאי חלוקה שייך הכא השתא בז' ימי המלואים. אלא רמז לו הכתוב הזה. שהוא יטול לעולם חלקו בראש ככ"ג. ואפשר לומר דלעולם קאי רב אזי"מ ואזדא ליה רב בשיטת רבי רבו האומר (לקמן פפ"ח דף קטו ע"ב) זו פרישת נדב ואביהוא. והבכורות פסקו מלעבוד בסיני כדאמר ר"ח התם. דלפום הכין שייך לומר ששמש משה רבינו ע"ה בכ"ג. שכבר היו כהנים מסיני. משא"כ לריב"ק התם דאמר זו פרישת בכורות שלא שייך לומר שהיה משה כ"ג בזי"מ. כיון שלא התחילה כהונה עד שמיני בו. דל"פ אברייתא דעשר עטרות. וצ"ל ודאי דכי קאמר ששמש בכ"ג. כל ארבעים שנה קאמר. וכנ"ל. מיהא רבי ודאי פליג אההיא ברייתא דעשר עטרות:
**תד"ה אני** וכו' שהיתה טהורה. נ"ב עי' שו"ע (ח"א ס"ק לח):

## דף קב:

**גמ'** (**בסוף הדף**) **לאנסו שאני**. נ"ב מיהת ש"מ דא"צ למחות בידו אם אחר שומעו. דאל"ה קשיא ארב. דשמע ליה כל הכי ושתיק ולא אדכיר ליה ורב ודאי לא הוה לאנסו ההיא שעתא. דהא לא היתה השמועה ההיא בפיו ולא מהרהר בה. אלא בדרך מקרה פגע ושמע מבחוץ. שאי אפשר לומר שר"א למדה לו אותה שעה שנכנסו שניהם לבה"כ לאנסם. שמוכרחים להוסיף זרות על זרות. שלא שמו על לבם גם שניהם. לא למוד התורה האסור בבה"כ ולא זכרו מנהג צניעות דבה"כ. שלא ילכו שנים ביחד. ותרי מדכרי אהדדי. אלא ודאי כדאמרן:

## דף קד.

**רש"י ד"ה דאפילו בגבולין** וכו' שרייה שחיטתו להפשיט עורו כצ"ל:
**ד"ה והעור בשריפה** וכו' דתלמידי תרביצאי. נ"ב מטיילים בגנות דוק ותשכח:

## דף קה:

**תד"ה חיבור** וכו' ודבר תימה הוא אם אין לישת מי פירות וכו' כצ"ל. נ"ב נפלאת היא בעיני. וכי עדיין לא ידענו שמי פירות אינן מקבלים טומאה ולא מכשירין כמ"ש שלהי מכשירין. ואמרו בירושלמי המחוור שאין מחברין לחלה אלא שבעה משקין. ולהר"מ דמפרש אף דז"מ אין מחברים אלא ע"י מים. אבל אותן מי פירות שאינן משבעה משקין ליכא דאמר. ועי' מו"ק א"ח (ס"ק ס"ח):

## דף קו.

**תד"ה אזהרה** וכו' וכן פרק המוצא תפלין יצאו פסח ומילה שהן וכו' אלמא הוי פירושא יצאו פסח ומילה שיש בהם עשה היינו וכו' כצ"ל:

## דף קו:

גמ' **מנבלה נמי לא אתיא דאיכא למיפרך מה לנבלה שכן מטמא במשא** כצ"ל:

## דף קז.

**תד"ה הני** וכו'. בפרק קמא דכריתות דקתני יתהון ב"צ פירוש וכו' כצ"ל:

## דף קח.

**מתני' חומר בשחיטה מבהעלאה ובהעלאה** וכו' חומר בהעלאה וכו' על כל העלאה כצ"ל:

## דף קח:

גמ' **לפיכך העלה על הסלע** וכו' חייב חייב יצא מבעי ליה כצ"ל:
**תד"ה שוגג** וכו' י"ל סד"א אי לא מייתי קרבן. נ"ב דומיא דמ"ד בפסח חייב כרת על השני:

## דף קי.

גמ' **הקטרה מהקטרה ילפי אע"ג דפנים מחוץ**:

## דף קי:

**גמ'** **ת"ר המנסך שלשת לוגין מים בחג**. נ"ב עי' אם לבינה שמואל:

## דף קיא.

**בקרבו נסכים במדבר פליגי**. נ"ב עי' קדושין לו ע"ב:

## דף קיב:

**גמ'** **והקריבן בשעת איסור הבמות בחוץ** כצ"ל:
**רש"י ד"ה באו לנוב** וכו' אשר מלפני צ"ל לפני:
**ד"ה קדשים קלים** וכו' דהא בכל מקום שהיו שם עשו במה והקריבו. כצ"ל:

## דף קיג.

**גמ'** **מר סבר ירד מבול לא"י**. נ"ב תימה. וכי נמי ירד הא ודאי מתי מבול לא מטמו באהל אליבא דכו"ע. ואפי' באבות נתקשו התוס' בפ' חזקת [ב"ב דף נח ע"א] בעובדא דר"ב למה הוצרך לציין מערתא:
**שם עמד ר' יהושע על רגליו**. נ"ב משמע דר"י היה בעל הוראה בפני הבית וזה דבר תימה שהרי תלמידו של ריב"ז היה והוא לא לימד לאחרים אלא בארבעים שנותיו האחרונו' שנמשכו עד אחר החורבן כדאמרינן בבתרא דר"ה [דף לא ע"ב] א"כ היאך היה יכול לעמוד להורות בפני ריב"ז. ושמא אין זה סתם ר"י דמתני' אלא ר' יהושע אחד קדמון. כמו ר"י בן בתירא בגמרא דריש תענית. או זולתו מדורות ראשונים בזמן הבית:
**רש"י ד"ה מתן סביב שתהא** וכו' כצ"ל והשאר נמחק:
**תד"ה חוץ** וכו' דאי לשלמים אין שלמים בצבור. נ"ב דזבחי שלמי צבור כבשים נינהו:

## דף קיג:

**גמ'** **דאמר ר"ל למה נקרא** וכו' נצטללו. בטית כצ"ל:
**רש"י ד"ה בי מרבעתא דרישיה בין מרבץ**. צ"ל בין קרניו:

## דף קיד:

**תד"ה אלמה** וכו' (בסה"ד) דבפרק המקבל. נ"ב עי' חי"ג שם:

## דף קטו:

**גמ' אמר ליה הכי אמר ר' אסי קרבו ופסקו**. נמחק החצאי עיגולין מתיבת קרבו ונ"ב זו הגירסא עיקר דומיא דאר"ע התם בחגיגה על עולת תמיד קרבה ושוב לא פסקה. קאמר הכא לענין עבודת בכורות איפכא:

**שם כשאין לעשות כן תנאי היא**. נ"ב והנך תנאי כהנך תנאי דלעיל פט"י (דף קב ע"א) דלמ"ד פסקו בכורות מסיני. וס"ל זו פרישת נדב ואביהוא. אתיא כמ"ד משה כ"ג היה כמש"ל שם בס"ד וצ"ל דפליג אברייתא דעשר עטרות. ולמ"ד לא נתכהן משה אלא לז' ימי מלואים בלבד. כדי לחנך אהרן ובניו וכלי הקודש. א"כ לא היה כ"ג ולא אפי' כהן הדיוט. ולא התחילה כהונה כלל עד שמיני למלואים. כמ"ש בברייתא דעשר עטרות. א"כ ע"כ לא פסקו עבודות בכורות עד בו ביום שנתחנכו אהרן ובניו וצ"ל זו פרישת בכורות:

**שם בשעה שעושה דין הקדוש ברוך הוא בקדושיו מתיירא**. נ"ב מאחרים כמו למען תִּוָּרֵא:

**רש"י ד"ה לישנא אחרינא** וכו' צריך להפסיק וכו'. נ"ב יש לו כעין סמך בחגיגה (דף ו ע"ב) דקאמר התם נמי ר"ח נ"מ לפסוק טעמים. אבל הוא בענין אחר אבל העיקר כפירוש ראשון וכמ"ש בגליון האחר:

## דף קטז.

**גמ' דאתמר רבי אלעזר** כצ"ל. ונ"ב אמורא הוא ראב"פ:

## דף קיח:

**גמ' תנא רואה שאמרו כל שרואה כולו ואין דבר מפסיק בינו** וכו' כצ"ל:

**שם א"ל ר"ש בן אליקים לר"א אסברה לך**. נ"ב רש"י גרס לי וחסר א"ל כגון כו':

**שם ת"ר ימי** וכו' ארבעים שנה. נ"ב צ"ע הלא אפי' כל ימי עמידת ישראל במדבר לא היו מגיעים לשלשים ותשע שנה כי בשנה שניה נשתלחו מרגלים. ומשילוחן עד סוף ימי המדבר שמונה ושלשים שנה מפורש בתורה. וכן מוכיחים דברי כלב דבסמוך. הרי לא שלמו ל"ט שנה ליציאת מצרים עד פסח שעשו ישראל בגלגל. נמצאו ימי אהל במדבר שלשים ושמונה שנה. כלו באחד בניסן שלאחר מיתת משה. וי"ל בדוחק שבעל שמועה זו נמשך אחר לשון הכתוב שעמדו ישראל במדבר ארבעים שנה. עם שאינן אלא ל"ט שנים בדיוק (ובע"כ נפרשהו כאילו היה כתוב עד ומשמעו ולא עד בכלל. או בדרך במספר ארבעים. שהוא סמוך לארבעים) קרי להו ארבעים עלה קאי תנא דברייתא דלא

דק נמי וסמיך אארבעים דקרא (שר"ל ל"ט) דגרע מנייהו חדא. ודכוותיה אשכחן בקרא גבי מרגלים. דמני ארבעים שנה ואינן אלא ל"ח שנה:
**רש"י ד"ה מדשבע כבשי** וכו' בעלמא היא. נ"ב עי' אם לבינה:

## דף קיט:

**גמ' דכתיב** (**ויהי כנוח**) וכו' תיבות המוקפות נמחק. ונ"ב נ"ל מְמְנוֹח כצ"ל בלי ספק בעולם. ולחנם נדחקו רש"י ותו' והביאו מקראות שאינן ענין לכאן וק"ל. אבל פסוק הוא בד"ה א' ו' וע"ש:
**שם תנא דבי ר' ישמעאל בדר' שמעון** וכו' כצ"ל:
**שם פיסקא לריח ניחוח**. צ"ל וריח ניחוח:
**רש"י ד"ה ה"ג תנא** וכו' כדברי שמעון וכו' כצ"ל:

## דף קכ:

**גמ' לא יהא זמן פסול**. צ"ל פוסל:
**רש"י ד"ה זמן פוסל** וכו' אלמא פסל בהו זמן כצ"ל: